

MÅNGA NYA UPPGIFTER FÖR FRIVILLIGA KRAFTER

Coronapandemin, flyktingsituationen 2015 och de senaste årens skogsbränder har visat att välutbildade frivilliga blir mycket viktiga när ordinarie personal inte räcker till. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) är en myndighet med ansvar för att samordna och stärka beredskapen. Där ingår att stödja frivilligkrafterna.

REDAN I FÖRSVARBEREDNINGENS RAPPORT Motståndskraft från 2017 identifierades flera prioriterade områden när det gäller frivilliga krafter: transport och logistik, skydd av civilbefolkningen, drivmedel, elektricitet samt tele- och radiokommunikation. Dessutom behövs kunskap i att ta emot, utbilda och organisera spontanfrivilliga, inklusive att planera för utrymning och evakueringar av personer från andra delar av landet och flyktingar från andra länder. Andra områden som särskilt lyfts fram för frivilliga sedan flera år är psykologiskt försvar samt informations- och cybersäkerhetsfrågor.

NYA OMRÅDEN

Utöver dessa områden ser MSB andra viktiga utvecklingsspår: Räddning och röjning är ett möjligt område för frivilliga försvarsorganisationer, och dessutom pekade MSB i en rapport till regeringen 2020 ut ytterligare tre områden: skyddsvakter, skydd och omsorg för barn

och unga, samt skydd av kulturarv. Utbildningen för skyddsvakter är redan igång.

Arbetet med kulturarv handlar bland annat om att kunna föra undan vissa viktiga föremål. Att rädda och skydda kulturföremål ställer krav på säkerhet, logistikplanering och särskild kunskap i att hantera olika kulturföremål. Det kan gälla såväl vid höjd beredskap som vid vissa allvarliga fredstida händelser som exempelvis större bränder.

– Här bedömer vi att det finns goda möjligheter för de frivilliga organisationerna att bidra med sina förmågor och att i dialog med berörda expertmyndigheter ta fram ändamålsenlig vidareutbildning, säger Pernilla Hultén, MSB:s enhet för finansiering av beredskapsutveckling.

LÄR AV KRISERNA

Arbetet med Sveriges beredskap utvecklas snabbt och erfarenheter av de senaste årens kriser är en viktig del

Till vän: Under övning Finn övade Gotlands Museum undanförelse av kultur- föremål vid höjd beredskap. Frivilliga från Försvarsorganisationernas Samarbetskommitté (FOS) Gotland, Riksantikvarieämbetet, läns museet på Gotland och länsstyrelsen Gotland medverkade, i övningen som finansierades av MSB. Foto: Melker Dahlstrand / MSB

Till hö: Det finns en särskild folkrättslig symbol för att märka ut platser med kulturföremål som ska skyddas i en väpnad konflikt. Foto: Melker Dahlstrand / MSB

av behovsanalysen; från skogsbrandsbekämpning till pandemin. Som exempel såg MSB under pandemin att det fanns behov av utbildade frivilliga stabsassistenter med inriktning registratur, ett område där belastningen ökar för ansvariga offentliga aktörer vid alla större samhällsstörningar. Dessutom fanns det behov av packexperter och civila sjukvårdare. För dessa förmågor har utbildningar därför tagits fram och genomförts eller planerats in.

Sammantaget innebär beredskapsutvecklingen på området personalförstärkning en komplex väv av offentliga aktörer, försvarsorganisationer, styrande beslut, resurser och frivilliga individer som ska samverka och röra sig i gemensam riktning. Det är ett arbete som kräver både eftertanke och balans.

– På vissa områden tar det längre tid innan rekrytering och utbildning av frivilliga leder till operativ effekt. Ett viktigt ingångsvärde för inriktningen är därför långsiktighet och möjlighet för den enskilde frivillige att ha ett givande engagemang över tid. Samtidigt ser vi en snabb utveckling och behöver skapa flexibilitet och handlingsutrymme, säger Emelie Glad, vid MSB:s enhet för finansiering av beredskapsutveckling.

HUR SER FRAMTIDEN UT?

– Vissa förmågor kommer att vara eftertraktade av väldigt många aktörer, det kan till exempel vara stabsassistenter och kriskommunikatörer samt inom områden som transporter, logistik och samband. Men vi ser även stora behov när det gäller högspecialiserade förmågor där det finns färre frivilliga individer, exempelvis piloter och räddningshundförare, säger Pernilla Hultén.

En av de stora frågorna som MSB ser är att systemet inte riktigt hänger ihop. Det finns till exempel juridiska skillnader mellan totalförsvaret och den fredstida krisberedskapen som påverkar formerna för frivillig-samverkan och som är en utmaning för en sammanhängande planering. Kunskapen om civilt försvar behöver också stärkas.

– På många håll pågår behovsanalysen kring bland annat vilka förstärkningsresurser som kommer att behövas under höjd beredskap. Då behövs uppdaterade kunskaper om vilka förstärkningsresurser som finns och hur dessa kan utvecklas för att matcha behoven, säger Pernilla Hultén.

– Det behövs också en utvecklad förmåga att ta emot och nyttja de frivilliga vid skarpa händelser, och här ser vi att det händer en hel del i rätt riktning, även om mer behövs. Övning är ett effektivt sätt att praktiskt se vad som behöver säkerställas för att samverkan ska fungera, säger Emelie Glad.

TEXT: ANNA WIDERBERG

MSB utformar inriktningen för uppdragen till de frivilliga försvarsorganisationerna med utgångspunkt i den politiska inriktningen samt andra styrdokument och underlag. I totalförvarsbeslutet konstaterar regeringen bland annat att de frivilliga försvarsorganisationernas möjlighet att bidra på lång sikt ska säkerställas.

Det pågår dessutom flera viktiga utredningar inom olika områden, till exempel hälso- och sjukvårdens beredskap, civilbefolkningens skydd vid höjd beredskap, och försörjningsberedskap. Alla dessa kommer att ge viktig information när det gäller behoven av personalförstärkning i framtiden, även på frivilligområdet.